

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

DISSERTATIO IVRIDICA
DE
**IVRAMENTO
IN REM**

Autore L. 1. §. 3. ff. Quar. Rer. act. non. dat.

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. PHILIPPO WILHELMO

PRINCIPE BORVSSIAE, MARCHIONE BRANDENBVRGICO, CETER

ET DVCATVS MAGDEBVRGICI GVBERNATORE,

IN ILLVSTRI REGIA FRIDERICIANA

PRAESIDE

SIMONE PETRO GASSE

IVRIVM LICENTIA TO,

IN AVDITORIO MAIORI

D. IVN. MDCCVI.

PVBlicAE ERVDITORVM DISQVISITIONI SVBMITTIT

IOHANNES BERNHARDVS Dollst

LAVTERBACO - FAGONO - FRANCVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
TYPIS IOAN. FRIDERICI GRVNERTI, ACADEM. ET SENAT. TYPO
MDCCXL.

with...

32

...

OECONOMIA

TOTIVS DISSERTATIONIS.

IN jurejurando religio, quatenus exterius in foro se exserit, consideratur, hinc propria superstitione jurare civiliter licet §. I. Jurisjurandi sunt diversae species, quae vulgo tractantur, non aequè hæc de juramento in rem §. II. Quod describitur, quatenus scilicet tertio nocere & prodesse potest, ejusque utilitas commonstratur §. III. Porro ejus natura & autoritas diversis legibus fundantur §. IV. In quibus partim pro solutione reputatur, ibi an exceptio juramenti non præstiti habeat jura exceptionis non num. pec. §. V. partim pro transactione & re judicata, partim pro liti-contestatione, & quomodo perpetuet actionem temporariam §. VI. ita ut pœnam doli faciat transire ad heredes, & de juramento hoc in judiciis famosis §. VII. porro, quis deferre & remittere possit juramentum in rem traditur §. VIII. & quomodo hæc iuramenti species contineatur in intricata l. 18. ff. de jurejur. §. IX. quibus deferri possit, & an obstet priuilegium quorundam circa formam jurandi, explicatur §. X. Cause quoque, in quibus locum habeat, adducuntur, & quidem in societate perpetuanda,

tuanda, cessione, & qua ratione moram successori jus communicet §. XI. De iuramento in rem in actionibus popularibus, & quomodo perjurium jus emphyteuseos ante triennium tollat, ac jus ex restitutione minoris proveniens, videatur §. XII. Item, quod iuramentum in rem noceat in vim specialis hypothecæ, & suppleat defectum solennitatum in ultimis voluntatibus §. XIII. de aliis que iuramentorum speciebus, in quibus iuramentum in rem applicabile sit, agitur, & quidem de purgatorio & iuramento in litem, ibi simul negatur, in rebus æstimandis dari iuramentum in litem veritatis §. XIV. De iuramento in rem purgatorio & desuper formata controversia contra Consultissimum Dominum D. Gerber. vid. §. XV. & XVI.

§. I.

Ivinarum atque humanarum rerum notitia Jurisprudenti-
stra divinas quidem res eas
saltem considerat, quæ
per viam humanarum a-
num exterius se exserunt
de Religio & Conscientia &
cramentum in forum prodeunt & tribunal, &
dijudicantur. Hac ratione Jusjurandum, quod
jam tractamus, in supplementum externæ prob-
nis adhibetur, & nihilominus pertinet ad Reli-
gionem, maxime ad conscientiam, & vocatur Sa-
cramentum in specie *auth. sacr. publ. C. si adv. vend.*
obest, quod ea, quæ affirmativam vel n-

tivam simplicem excedunt, a malo sint, nam & hic differentia inter malum culpæ & pœnæ adhiberi posset. Quare non est paradoxon, quod Divus Pius Jurejurando, quod propria superstitione juratum est, standum rescripsit, *l.5. §.1. ff. de jurejur.* cum veritatem saltem quæramus mediante religione, quæ, an vera an falsa sit, Theologis vel potius DEO dijudicandum committimus, nec dubitamus, Judices veritatem tum temporis æque compertos esse, cum per caput suum, *l.3. §.4.* vel filiorum suorum *l.4. ff. eod.* partes jurarent, vel per genium Principis, vti eam speciem Senatus Romanus post Julium Cæs. vel potius ejus infortunatam cædem recepit, prout ex Dionis *lib. 44.* hanc, & aliunde varia jurandi genera collegit Briss. *lib.8. de form. pop. Rom.* Egregium sane genus, & cum regulis prudentiæ maxime conjunctum! quod non tantum usu duravit, & continuatum, verum etiam deinceps nova qualitate auctum, quæ in eo consistebat, ut, si quis *per genium principis* jurasset & pejerasset, fustibus castigandus dimitteretur, & superdiceretur ei; *προπειτῶς μὴ ὄμνυε i. e. petulanter ne jurato, l.13. §.f. ff. de jurejur.* quæ solennitates si hætenus in usu essent, plures vel propter Principem, vel propter pœnam non temere ad jurandum faciles forent, & quanquam per genium Principis jurare Christiani intermiserunt, attamen per salutem Principis quandoque jurarunt, v. Tertull. *in apologet. c.32.* at nos hæc tantummodo præfati, non in præsentī juramenta in genere, sed nostram speciem tractaturi aggrediamur.

§. II.

Varias vero & admodum diversas Juramentorum species a Legum Interpretibus, vel his potius qui vastum disciplinæ, exiguum Juris Corpus vel interpretationem in systemata Jurisprudentiæ triæ, quantum possibile, transformarunt, data Juramentorum explicandorum occasione traditas præcædiisse, cognitum cuique satis est; Jurisjurandi autem in rem & in personam distinctio, quod adeo expresso ac reliquæ Juramentorum differentiæ tractat fit, non facile meminimus, quantum hæcenus præcædiisse nostrum est. Quod, quominus observemus, tanto magis miramur, cum hæc distinctio legalis sit, & ideo venerabilior, quibus distinctio & definitiones legibus contentæ alias tanquam Legum autoritas æstimatæ sunt; At vero hanc præcædi distinctiam in ipsis rerum obtinere argumentis, & suppeditatis legibus, & facta deductione e natura rerum & negotiorum ulterius patefcet.

§. III.

Quid sit Jusjurandum, quævis fere compendiosa catechetica sive theologica vel juridica abunde præcædi cent, nos saltem, quid sit iuramentum in rem, pro scopo nostræ dissertationis consideramus, & utinam quidem voce juramenti in rubro velut magis præcædi ca & stylo curiali probata, licet vocabulum jurisjurandi in textibus juris ut plurimum reperiatur. Supponimus autem distinctionem terminorum in rem & in personam, juxta tractationem juris analogicæ & communem, quod sibi invicem contradistinguitur.

tur ita, ut vox in re sive in rem semper ratione effectus sui etiam tertiæ personæ non contrahenti vel rem saltem habenti intuitu ipsius rei commodum vel incommodum communicet, quod secus est ratione vocabuli ad rem sive in personam, quo mediante negotia mere personalia indigitantur, quæ personam agentem, contrahentem scil. vel delinquentem tantum stringunt, atque adeo alteri nec commodum nec incommodum adferre possunt, illaque negotia producant actiones, quæ in rem vel in personam dantur, & efficiunt jus vel in re, vel ad rem, quæ distinctio ita necessaria est & utilis, ut eam fundamentum totius praxeos vocare haud dubitet Dn. Ludovici in *Distinct. jur. ad tit. ff. de Rer. Div. dist. 1.* quibus præcognitis nunc facile apparet, nobis juramentum in rem dici, quod ultra personam jurantis etiam tertiæ personæ vel prodesse vel nocere potest; Quam rem demonstrare & ad plerasque fere juramentorum species applicare arduum sane erit, cum plerumque juramenta considerentur tanquam mere personalia, quæ personas jurantium non transgrediuntur, id quod apud plerosque Dd. in regulam abiit, quæ tradita videtur in *l. 3. §. 3. ff. de jurejur.* & variis textibus juris, ubi ratio tanquam generalis exhibetur, quod jusjurandum alteri nec profit nec noceat, cujus occasione, & quando nihilominus juramentum auctoris successoris nocere vel prodesse deprehendunt, Dd. mirum in modum agitantur, distinguendo v. g. quod successor non sit habendus pro altero v. Setser. *de jurament. lib. 4. cap. 7. n. 14. 15. sqq.* non vero observando, quod illa juramenta, de quibus in textibus traditur, sua

sua natura sint personalia, & personam jurantis tum tangant, addimus, id quod in futurum proficet ulterius, quod non omnia iuramenta successorum teneant, & quod non omnis alter, cui iuramentum tertii succurrit, hujus successor sit, ex quibus apparet omnes illas difficultates fundata distinctione fore inter iuramentum in rem & personam leviori via moveri posse.

§. IV.

Idque eo magis, cum tot egregii casus, quo solius naturæ beneficio iuramentum in rem appropinquavit, Legibus contineantur, quarum nonnullas præoccupando in medium protulisse juvabit quidem prima esto, quam in rubro adduximus qua nostra distinctio verbotenus continetur *l. 1. ff. Quar. rer. act. non dat.* cujus verba hæc sunt: *Si iussor juravit, siquidem DE SUA PERSONA tantum juravit, quasi se non esse obligatum, nihil reo proderit, si IN REM juravit, dabitur exceptio reo quoque, quæ iuramentum in rem & in personam accuratissimè comparat; Equidem non negamus, si eam penitus tueamur, subtilem intercedere distinctionem in sensum verborum in rem, prout nos eo utimur quidem in textu sensus in se non est talis, quam nos volumus, ac ulteriori circumscriptione declaravimus §. præced. scil. perinde atque actio indicitur, cum tamen in textu verba in rem idem sint ac pro toto debito sive liberatione ab eodem, quod vero per necessariam consequentiam sensus non & effectus, quem unice quærimus, declaratur naturaliter, pro negotii qualitate invenitur,*

mul

multum abest, quin asseramus, hanc explicationem nostram mystico sive, quod idem est, oratorio applicationis beneficio feliciter ad nos devolasse, quibus sufficere potest, intentionem in adducta lege clarissime fundatam demonstrasse, ulteriorem vero auctoritatem entis multiplicati si desideres, licet multam adduci posse facile negemus, sufficiat tibi B. Dn. Brunn. *ad ff. in Comment. ad all. l.* Adhuc alius textus ratione fidejussoris & correi & de horum juramento in rem, cum adhibita ratione dispositionis invenitur *in tit. ff. de jurejur. & ejus l. 28. in pr. §. 1. 2. & 3. in qua lege si §. 4. usque ad 9. inspicias, deprehendes alium quoque effectum juramenti in rem, videlicet, si quis jurejurando se ab actione quadam liberavit, liberat se quoque ab alia actione, quæ intuitu ejusdem rei institui potuisset, non vero, si quis juravit, se non rapuisse etiam juvatur hoc jurejurando in actione furti; exempla vide *in all. §§. at ille effectus est minus principalis & scopum nostrum non æque tangit. Denique juramentum in rem non tantum correis & fidejussoribus prodest, sed & successoribus eorum, etiam iis, qui in rem successerunt, l. 8. ff. de jurejur. de quibus, & cui ulterius prodest v. Zanger. de Except. part. 3. cap. 16. n. 29. 30. 31. & seqq.* neque obstat natura actionis & modi obligandi, sive illa enim in rem sit, sive in personam, gaudent nihilominus successores dicto beneficio juramenti præstiti, ut contra Paul. de Castr. & Dd. *in l. ait Prætor. ff. de jurejur.* concludit Donell. *in Comment. ad dict. tit.**

§. V.

Est enim juramentum loco solutionis, *l. 27. §. 1. ff. de jurejur.* & ita facta vera solutione & p[er]ta, quo minus quivis alius, qui ex eadem causa veniri poterat, liberetur, non est dubium. Haec occasione cum de comparatione solutionis iurisjurandi agamus, non possumus non moneri non etiam intra biennium ob stare possit exceptio iurisjurandi nondum praestiti, quae alias in se facta est in *l. 9. pr. ff. de jurejur.* forte si Titius in scholae confiteatur Cajum jurasse, deinde vero intra biennium Cajo opponat dictam exceptionem non iurisjurandi, annon Cajus. aliunde juramenti praestationem probare teneatur, & putamus pro *sup. all. l. 27.* omnino rem affirmandam esse, non negemus, rarius spe juramenti praestandi in iurisjurandi confessionem anticipari non enim juramentum quod loco solutionis est, majora privilegia circa probationem acquirere potest quam ipsa solutio. suppositis tamen ubique terminis ad solutionem iurisjurandi; Ceterum illud quoque addendum, quod si juratum sit: pecuniam numeratam reddam, habet locum exceptio non numeratae pecuniae, si vera numerata pecunia mihi numerata est, locum exceptio non numeratae pecuniae non habet, v. Brunn. *ad L. 16. C. de non num. pec. Zan.* *Except. p. 3. cap. 14. n. 73. & ibi all. Dd.* hic enim in iurisjuramento si juratum est, ibi res adhuc supponitur.

§. VI.

Sed & plures textus adsunt, in quibus singulis iurisjuramentum in rem fundatur, quando scilicet visus actionis ipsi tribuitur in *l. 2. ff. de jurejur.* quae sine dubio successores comprehendit & obligat, imo vero

est vis juramenti quam transactionis, quandoquidem transactio de crimine non capitali illicita est & infamis, & transigentem tanquam confessum & convictum prodit, *per famos. l. 18. C. de Transact.* quod secus est in eo, qui juramentum desuper præstat; Pro re judicata quoque jusjurandum est, imo majorem ea auctoritatem habet, *dict. l. 2. ff. de jurejur.* contra matrimonium vero uti nec transactionem, ita nec iuramentum valere nonnulli volunt, quod sane Papium sapit, vid. singularis hac de re dissertat. Excell. Dn. Jo. Sam. Stryk *de Delatione juramenti in matrimonialibus*, præprimis cum judicialis transactio contra matrimonium inter desponsatos valeat, *Carpz. l. 3. Jurispr. Eccles. D. 39.* At ille modus jurisjurandi in rem efficiendi non poterat præteriri, ubi solius juramenti beneficio res, quæ alias sua natura transitoria erat, & ubi obligatio alias exspirasset, ad alterum nihilominus pervenire potest, videlicet, quando *in l. 9. §. 3. ff. de jurejur.* deciditur, quod per juramenti delationem & præstationem ex actione temporaria fiat perpetua, & ita Juramentum habeat vim litis contestationis, cujus natura alias est perpetuare actiones, quam sententiam in tantum valere, ut nec statutum certum tempus actionibus vel debiti petitioni præscribens, in contrarium valeat, tradit Seraph. de Seraph. *de Privil. Juram. Priv. 51. n. 2.* cui rei tamen elegantes limitationes quoad præscriptionem in merum odium negligentis introductam addit *n. 7. d. l.* Pari modo comparatio juramenti cum litis contestatione instituitur in *l. 28. §. ex quibus 2. ff. de Judic.* in qua simul regula formatur, quod ubi quis non tenetur iudicium

accipere, & litem contestari, ibi nec teneatur accipere juramentum delatum, quia hoc jusjurandum in casu cum litem contestata succederet, quo sensu hanc sententiam ulterius illustrat Ludovicus Gomez in §. *item si litem n. 5. §. 32. Inst. de act.*

§. VII.

Et ita pœna quoque, quæ alias tenere debentur suos autores delicti, mediante juramento ad heredes transire potest, nisi sit criminalis *l. 20. pr. ff. de acq. her. et leg. §. 1.* quia juramentum est pro litem contestatione, litem etiam super pœna fuisset contestata, rursus per juramentum delatum præstitum, alter, qui detuli mora constituitur, sicut per litem contestationem *Caballin. de Evict. §. 3. n. 53.* Equidem, si naturam actionis hic introspicimus, forte ad litem contestationem affirmativam decisio magis quadraret, utpote quod natura moram innuit, & nisi asserendum, quod contestatio negativa per probationem refutata, affirmativa habenda sit, ullam dispositioni rationem inesse desperarem. Enimvero probe separantur sunt, quæ dolum personæ respiciunt, & personam sunt in juramento, & quæ rem ipsam afficiunt, in iudicium finium regundorum in præsentem non est; At objicies hujus occasione, altioris esse in casu, an de dolo & in famoso iudicio juramentum locum habeat, nos vero minime dubitamus, præmissis cum & causa civilis famosa esse possit, & tractus ad heredes transeant, dolum vero per consequentiam tali juramento tantummodo elicitur, tiffimum ipsa res, si itaque juramentum in causis famosis civilibus recusaretur, sane egregia probatio

Species deficeret, & adimeretur per indirectum, adeoque duo istiusmodi juramenti sunt capita, alterum in rem, alterum in personam, non vero quædam qualitas personalis potest tollere juramentum in rem; & licet dissentiat Carpz. p. 1. c. 12. def. 31. attamen mutavit opinionem p. 3. Dec. 231. v. Struv. Exerc. 17. th. 40. & omnino Bach. ad tit. ff. de his qui not. inf. C. 2. p. 769. Hill. L. 24. c. 2. lit. Q. Equidem quandoque natura juramenti mixta esse potest, & adeo difficilior in eo personalium, & quæ in rem sunt, dijudicatio, sic juramentum respondendorum tantummodo pro specie juramenti calumniæ habetur a plerisque Dd. v. Mev. p. 3. dec. 175. & ita ad juramenta personalia sine dubio referendum esset, at vero æstimamus, hoc tantum valere, quatenus juramento litis decisorio opponitur, alias enim juramentum respondendorum etiam vim litis contestationis habere, & consequenter eatenus in rem esse, & quæ de comparatione litis contestationis & jurisjurandi diximus, hic applicari posse, persuasi sumus.

§. VIII.

Hiscæ igitur de natura juramenti in rem generaliter suppositis, sequitur nunc de delatione ejus, & quis juramentum in præjudicium vel favorem tertii deferre possit, & quidem facile patet, eum, qui intuitu & ratione rei lucrum vel damnum cum altero habet commune, vel qui rem ad tertium transferre potest, ita ut illius factum præstare teneatur, vel denique si extrajudiciale sit, quemque cuique per quemcunque conventionis modum deferre posse, rejicimus vero

ante omnia falsum postulatum, quod, cui referri potest jusjurandum, ille nec deferre possit, monet Ant. Faber *l. 4. Cod. tit. 1. def. 9.* & ex eo C. *P. 1. c. 14. def. 16.* nam nec actori, qui rei notitiam non habet, referri potest, cui tamen deferre omnino permissum, *l. 34. §. 8. ff. de jurejur.* Cravetta *conf. 207. seqq.* arguimus, si persona infamis juramentum in rem standum detulerit, honestæ personæ præjudicium inferre posse, nec excipimus delatores juramento nisi mentis & administrationis expertes, quorum mentem defectum tutoris vel curatoris autoritas superari potest. *per l. 1. §. 1. ff. Quar. rer. act. non dat.* de minoribus autem quæstio est dubia & variis causis, & textuum argumentis controversa, quam tamen ad naturam applicemus, considerando, quod minor sine delatione adversus delationem in integrum restitui possit *per §. si minor ff. de jurejur.* Gail. *L. 2. obs. 4. n. 11.* facile dixerimus, aut enim minor læsus est, aut non, si inutilis est quæstio, si prius, ad quid juramenti obnoxia, quæ restitutioni obnoxia, nihilominus, ad nos spectum quod magis est, si tamen minor forte quam correat stipulandi juramentum deferat, an jusjurandum correati majorenni nocebit? & respondemus affirmando, quoniam restitutio est tantummodo beneficium personale pro minore interdictum, & si alter reorum stipulandi jusjurandum detulerit, debitor alteri solvendo nihil agit, non quia delatio juramenti pro liti contestatione est, qua hoc asseritur, sed & propter generalitatem verborum, *l. 16. ff. de duobus reis,* hoc est, quia debitor solidum obligatus, simul duobus pro illo solidum

Sponderi non tenetur, probe vero hic qualitas correi stipulandi notanda ex *l. 2. ff. d. t.* & melius ex *l. 57. §. 1. ff. de solution.* Idem est, si alter stipulandi reus juramentum remittit; hoc est, si se deferente, cum paratus esset alter jurare, gratiam ei facit. *l. 6. §. 1. ff. de jurejur.* hic enim eadem causa est, quæ ratione debitoris semel exspiraverat, alias vero in causis separatis regula manet, quod juramentum de re vel propter rem præstandum non remittatur, parte scilicet altera invita, propter *l. Quotiens 14. ff. eod.* ubi, quod nec parenti, nec patrono, quoties propter rem juratur, tale juramentum remittendum, & separatur ibi juramentum in rem a juramento calumniæ, utpote quod mere in personam & pro persona præstatur, & ideo pro diversitate & speciali respectu personæ remitti potest, cum præsumtio sit pro parente & patrono contra calumniam *l. 16. ff. eod.* Carpz. *p. 1. c. 12. def. 24.* nec obstat *l. 34. §. 4. ff. eod.* cujus verba cum omnem analogiam juris turbent, sine dubio aliter legenda v. Godofred. *in not. ad d. l. eadem* iudex observare posset ratione ministrorum ecclesiæ, qui quandoque loco juramenti auf ihre Amts-Pflicht rem asserere se offerunt, si scilicet pro persona sua, non in rem juraturi sunt, addimus, si tertius non habet jus quæsitum.

§. IX.

Antequam ad eos deveniamus, quibus juramentum hoc deferri possit, non possumus non adducere calum de delatione procuratoris ex intricata *l. 18. ff. de jurejur.* quæ cum §. precedente 3. *l. 17.* tam tenaci compage conjuncta est, ut media illa verba:

nec

nec postea reus, qui semel juravit a Domino conveniat
 connexionem servandam prætulisse demum fu-
 ret. Videlicet, procuratorem in rem suam, &
 speciale mandatum habet, aut omnium bonorum
 administrationem, recte deferre juramentum, sicut
 est *dict. §. 3.* alias enim inquit *l. 18.* hoc est, si talis
 curator non sit, non multum reo proficere, si fuerit
 iurato cautum, sive enim Dominus petat, cogetur doce-
 re LIQUIDO se jurasse, &c. quid vero hic sit liquido juramentum
 interpretes multum vexavit, ut multi præter
 legem, nonnulli pro vere jurare ut Duarenus, &
 ut Accursius, vel *παφῶς* ut Cujacius, verba inte-
 rint, quos refert Godofredus in not. *ad d. l. N.* Non
 tanta varietate non multum aberrare posse credimus,
 si idem ac *in rem* jurare, denotari censeamus.
 est, ut probet reus, se in ipsam rem jurasse, quod
 juramentum tertium stringere potest, ita ut hic cre-
 juramento stare necesse quoque habeat, etiam
 etum procuratoris rati habere nolit, forte si ipse
 juramentum impedire non potuisset, ut puta si reus
 num iurato diffessus fuerit, procuratore jurame-
 diffessionis vel recognitionem urgente, nam ne
 dominus recognitionem sine jurata diffessione
 prætere potuisset; ubi itaque forte procura-
 instrumentum guarentigiatum cum mandato a
 bitum exigendum tradiderat, hic sane cum rec-
 tione sine dubio juratam diffessionem conjun-
 tenebatur, præprimis si non coram testibus oblig-
 nis instrumentum confectum sit, nam recogniti-
 testes, qui non tempore scripturæ præsentis fue-
 sane omnem rationem & probandi naturam

etiamsi dissentiat Carpz. p. 1. c. 17. Def. 14. n. 7. Pariter se res habet, si per modum conventionis, vel in ipsa obligatione juramenti mentio facta.

§. X.

Ratione eorum, quibus juramentum deferri potest, ut in rem sit, supponimus primo easdem qualitates, quas deferentibus paulo ante adscripsimus, etiam quoad juramentum voluntarium, quod cuique volenti, cui nihil cum illa re negotii, deferri possit: non enim est dubium, si tertio extrajudicialiter jurandum deferam, ut juret, Titium mihi, vel antecessoribus meis, vel majoribus solvisse, forte propter amplam & agilem Titii conscientiam, isque juret solutionem factam esse, exinde Titium liberari, etiamsi enim tertius de sua tantum scientia jurare possit, at tamen fuit juramentum in rem, & valet tanquam conventio, quæ inest delationi; Don. lib. 24. c. 17. ib. Hillig. lit. K. At ratione pupilli res diversa est, hunc enim juramentum deferre quidem non posse sine tutoris auctoritate asseruimus paulo ante, nihilominus ipsi deferri illud potest, per l. qui jurasse 26. in pr. de jurejur. scilicet non invito l. 34. §. 2. eod. puta, ut delatum præstitum valeat in præjudicium etiam successorum deferentis, licet alias nec jurare, nec pejerare pupillus possit. Paul. in d. l. qui jurasse. Imputent enim stultitiæ antecessoris sui deferentis, quod pupillum jurare voluerit; servo quoque & filio familias juramentum in rem deferri potest, ut Domino l. 23. & patri familias profit, l. multo magis 24. ff. d. t. & contra juramentum patris filio prodest l. 26. §. 1. d. t. de quo

C

tamen

nec postea reus, qui semel juravit a Domino conveniatur
 connexionem servandam prætulisse demum sur-
 ret. Videlicet, procuratorem in rem suam, &
 speciale mandatum habet, aut omnium bono-
 rum administrationem, recte deferre juramentum, se-
 cundum *dict. §. 3. alias enim inquit l. 18. hoc est, si talis*
curator non sit, non multum reo proficere, si fuerit
rato cautum, sive enim Dominus petat, cogetur docere
 LIQUIDO *se jurasse, &c.* quid vero hic sit liquido ju-
 ramentum interpretes multum vexavit, ut multi præteri-
 legem, nonnulli pro *vere* jurare ut Duarenus, & a-
 ut Accursius, vel *σαφῶς* ut Cujacius, verba intel-
 rint, quos refert Godofredus in not. *ad d. l.* Ne-
 tanta varietate non multum aberrare posse credi-
 mus, si idem ac *in rem* jurare, denotari censeamus.
 est, ut probet reus, se in ipsam rem jurasse, quo-
 juramentum tertium stringere potest, ita ut hic credo
 juramento stare necesse quoque habeat, etiam si
 etum procuratoris rati habere nolit, forte si ipse
 juramentum impedire non potuisset, ut puta si reus
 num jurato diffessus fuerit, procuratore juramen-
 diffessionis vel recognitionem urgente, nam nec
 dominus recognitionem sine jurata diffessione se
 prætere potuisset; ubi itaque forte procurator
 instrumentum guaranteeatum cum mandato ad
 bitum exigendum tradiderat, hic sane cum reco-
 gitione sine dubio juratam diffessionem conjun-
 tenebatur, præprimis si non coram testibus obligat-
 nis instrumentum confectum sit, nam recognitionem
 testes, qui non tempore scripturæ præsentibus fuer-
 sane omnem rationem & probandi naturam t-
 eti-

etiamsi dissentiat Carpz. p. 1. c. 17. Def. 14. n. 7. Pariter se res habet, si per modum conventionis, vel in ipsa obligatione juramenti mentio facta.

§. X.

Ratione eorum, quibus juramentum deferri potest, ut in rem sit, supponimus primo easdem qualitates, quas deferentibus paulo ante adscripsimus, etiam quoad juramentum voluntarium, quod cuique volenti, cui nihil cum illa re negotii, deferri possit: non enim est dubium, si tertio extrajudicialiter jusjurandum deferam, ut juret, Titium mihi, vel antecessoribus meis, vel majoribus solvisse, forte propter amplam & agilem Titii conscientiam, isque juret solutionem factam esse, exinde Titium liberari, etiamsi enim tertius de sua tantum scientia jurare possit, atamen fuit juramentum in rem, & valet tanquam conventio, quæ inest delationi; Don. lib. 24. c. 17. ib. Hillig. lit. K. At ratione pupilli res diversa est, hunc enim juramentum deferre quidem non posse sine tutoris autoritate asseruimus paulo ante, nihilominus ipsi deferri illud potest, per l. qui jurasse 26. in pr. de jurejur. scilicet non invito l. 34. §. 2. eod. puta, ut delatum præstitum valeat in præjudicium etiam successorum deferentis, licet alias nec jurare, nec pejerare pupillus possit. Paul. in d. l. qui jurasse. Imputent enim stultitiæ antecessoris sui deferentis, quod pupillum jurare voluerit; servo quoque & filio familias juramentum in rem deferri potest, ut Domino l. 23. & patri familias profit, l. multo magis 24. ff. d. t. & contra juramentum patris filio prodest l. 26. §. 1. d. t. de quo

C

tamen

tamen patris juramento duplex conceptus for-
 dus: aut enim pater juramentum delatum pro
 filium dare non oportere, & tale omnino pro
 filio; aut jurat, filium tantum in bonis seu pe-
 non habere, ut solvere possit, & filius conv-
 adhuc potest, imo etiam pater, ut de peculio
 juramentum acquisito solutio fiat. Cæterum,
 de correo & fidejussore sæpemonuimus, ratio-
 nationis ad socios quoque & litis consortes ex-
 posse non est dubium, nec putamus quicquam
 teresse, an ex iis aliquis Princeps sit vel illustris
 judæus, vel alia persona, cujus forma jurandi
 rationem habet, supponimus enim, formulam
 Fürstlichen oder Adelichen Ehren und Treuen
 vim juramenti habere, *Mynf. 1. obs. 17. Gail.*
obs. 59. per tot. & ratione judæi vel alterius, monu-
 statim ab initio, quod jusjurandum propria fi-
 stitione dari possit; Nec denique, etiamsi pro
 perjurio eum, quem juramento suo liberavit a
 pars, deinceps conveniri posse statuimus, ta-
 enim alter obiiciat: quæstio quidem non est, a-
 beatur, sed an juratum sit, at vero tu non ju-
 nihilominus sufficit juramentum fuisse in rem
 non pro persona jurantis solummodo præstitum
 quod tamen limitandum in juramento a judice d-
propter famos. l. admonendi 31 ff. de jurejur.

§. XI.

In causis itaque, ubi juramentum in rem
 nere debet, accurata sane & ardua discretione
 est, nec facile semper adjudicatu, an in rem jur-

fit, etiamſi quandoque illud videatur. Ponamus, quendam e ſocietate cum aliquo tertio contraxiſſe, ſi tertius ſocio alterius deferente juravit ſocietatis nomine ab eo centum ſibi deberi, non ſtatim in rem juratum eſt, ut noceat reliquis ſociis, ſupponitur enim adhuc qualitas illa perſonalis, an ſecundum legem & formam ſocietatis debitum contraxerit, an non proprio, non ſocietatis nomine hic conſiderandus ſit, ut adeo hoc ſuppoſito reliqui ſocii in ſolidum non teneantur, v. *Felic. de ſociet. c. 30. n. 7. Gratian. Dec. 178. n. 11. Faſinac. tom. 2. Decif. Chriſt. Dec. 52. n. 3.* contra ſi ſocius ſe ſolviſſe juret debitum a tertio prætenſum, reliquos ſocios omnino liberat. Ceterum etiamſi contractus ſocietatis ratione durationis & continuationis ad heredes non tranſeat, attamen mediante juramento id effici poſſe, & qua ratione juſjurandum perpetuet ſocietatem, & ad heredes tranſmittat, variis & elegantibus rationibus tradit *Seraph. de Seraph. de privil. juram. priv. 57. per tot.* quam ſententiam tamen vix applicabilem exiſtimaverimus, niſi per modum confirmationis juramentum acceſſiſſe fuerit ſuppoſitum, v. *§ ſolvitur. 5. Inſt. de ſociet.* Etenim in contractibus confirmandis multum ſucceſſori & tertio juramento commodi & incommodi adferri poteſt, quod etiam in cauſis ultimarum voluntatum procedere deinceps videbimus. Sane contractum valde iniquum, quo mediante Eſau vendebat primogenituram, & inde resultantem prærogativam, vix ad heredes potuiſſe pervenire credimus, niſi juſjurandi religio acceſſiſſet, qua mediante inſtar cautelæ confirmationem ſibi fieri curabat

bat Jacobus *Genes. 25. in fin. v. Tiraquell. de jur
mogenit. Quest. 29.* Quare in antecessum regulam
mari posse putamus, quod effectus juramen
cessibilis, quia ad heredes transmissibilis. Cæterum
illud quoque generaliter de juramento contractibus
adjecto notabile, quod moram operetur ipso
unde inferimus, heredem quoque pro moroso
beri posse ex juramento antecessoris, etiamsi inter
latio nulla præcesserit, quod inde colligimus, quod
juramentum pro interpellatione habetur, v. Decretum
*quod te. 5. ff. de reb. cred. Corset. in rub. de jurejur.
privileg. Cravet. Conf. 64. num. 2.* nec interpellatio
opus est, ubi is, qui dare velle juravit, per
conscientiæ interpellatione & animæ metu tutus
debebat. At interpellabis, res conscientiæ sunt
personales, & periculum animæ non transit ad
redes: respondemus, sufficere, quod semel me
te juramento mora intercesserit, de qua cum
cessores certi sint, nullum est dubium, illos quod
tempore solvere debere.

§. XII.

In reliquis juramentis contractibus adjectis
juramentis confirmatoriis generaliter notandum
quod contractus non improbatum vel delinquentem
licet lædenti effectum ad heredes transferant, etiamsi
alias servare obligati non fuissent, prout Dd. in
cap. cum contingat de jurejur. §. cap. licet eod. tit.
Paul. Castrensis. *conf. 65. §. 67.* est enim juramentum
cuius quasi contractus, per. *l. depositi. §. 2. ff. de p
eum qui; §. si mulier, ff. de jurejur. & tollit omne*

ceptionem & remedia, quibus contractus etiam per successores rescindi potuisset. Cravett. *Conf.* 114. n. 9. Roland. a Valle *Conf.* 59. n. 18. At vero de his dicere nimis ultra instituti nostri metas excederet, proinde vulgare esset, & quosvis fere de hac re scriptores intuentibus obviam; nos saltem quædam singularia juramenti in rem adhuc notabimus, quorsum referimus, quod in popularibus actionibus juramentum ab uno exactum etiam adversus alios profit, ut nemo de populo amplius agere possit, si scil. bona fide & non per collusionem exactum sit, per dispositionem l. 30. §. in popularibus ff. de jurejur. cui addi potest, quod, cum actiones populares non dentur contra heredes, mediante tamen juramento id fieri possit, iuxta analogiam eorum, quæ supra diximus §. 6. Ita quoque de emphytevta notum est, quod non solvendo canonem non solum sibi, sed & successoribus præjudicet, puta in emphytevsi hereditaria, secus enim est, si non sit hereditaria, hoc est, si filio ex privilegio concedentis competat, & ita filio tanquam filio, non tanquam heredi concessa, v. Natta *Conf.* 501. num. 15. it. *Conf.* 503. n. 3. §. 4. Quando itaque Jcti statuunt, quod emphytevta, qui juravit statuto tempore canonem se soluturum, si non solvat, etiam ante triennium in civili, & ante biennium in ecclesiastica emphytevsi, hac plane privandus sit, v. Felin. in C. querelam de jurejur. non est dubium, quin illud juramentum in rem sit, & heredibus se communicet, & eodem modo emphytevsi amittatur, unde etiam apparet, nec perjurium adeo personalissimum, sed ejus effectum quandoque ad tertium

rimus, posset enim obstare, quod iuramentum non possit immutare naturam contractus, ut ex personali fiat realis: at respondetur, nec hypothecam id valere, sed & illam esse accessoriam saltem ad contractum principalem, v. Benckendorff. *ad Seraph. in addit. ad privil. 158. n. 6.* non obstante *l. 2. C. de luition. pign.* quippe quæ ad præscriptionem tantum restringenda, perinde igitur, ac hypotheca specialem consensum de re illa in specie obliganda prodit, ita quoque iuramentum idem præstat in superiori casu, cujus decisionem etiam ad pactum protimiseos & reliquos contractus ceteris paribus extendi posse non dubitamus. In ultimis voluntatibus quoque iuramentum tertio multum prodesse potest, quando scilicet iuramentum supplet defectum solemnitatum, & ita efficit, ut testes præsumantur specialiter rogati, Alciat. *in presumpt. regul. 3. presumt. 13. n. 4.* habetque vim clausulæ codicillaris per *l. cum pater 77. §. filius matrem 23. ff. de legat. 2. ibi Bart.* & fidei commissi, Bart. *ad l. 16. ff. de donat. veluti si quis juret in testamento Titium non plus quam centum debere, quod plus debet tanquam fideicommissum ipsi relictum censebitur.*

§. XIV.

Ultimo loco restat dicendum, an in omnibus iuramenti speciebus in rem jurari possit, & quidem repetenda sunt ea, quæ ad naturam iuramenti in rem quadrare in antecedentibus præmonuimus; cuiusmodi iuramenti species pro objecto saltem qualem habet, illa huc non pertinet. Et quæ quoque comprehendit non tantum iuramenta pure & mere talia sunt, sed & quæ,

tamen patris juramento duplex conceptus formidus: aut enim pater juramentum delatum præ filium dare non oportere, & tale omnino pro filio; aut jurat, filium tantum in bonis seu pecunia non habere, ut solvere possit, & filius conveniri adhuc potest, imo etiam pater, ut de peculio patris juramento acquisito solutio fiat. Cæterum, de correo & fidejussore sæpe monuimus, ratione relationis ad socios quoque & litis consortes extorqueri posse non est dubium, nec putamus quicquam interesse, an ex iis aliquis Princeps sit vel illustris, judæus, vel alia persona, cujus forma jurandi aliam rationem habet, supponimus enim, formulam Fürstlichen oder Adeltichen Ehren und Treuen habere vim juramenti habere, *Mynf. 1. obs. 17. Gail. 1. obs. 59. per tot.* & ratione judæi vel alterius, monuimus statim ab initio, quod jusjurandum propria substitutione dari possit; Nec denique, etiamsi probetur perjurio eum, quem juramento suo liberavit aliam partem, deinceps conveniri posse statuimus, tamen enim alter obiiciat: quæstio quidem non est, an liberetur, sed an juratum sit, at vero tu non jurasti nihilominus sufficit juramentum fuisse in rem non pro persona jurantis solummodo præstitum, quod tamen limitandum in juramento a iudice deest *propter famos. l. admonendi 31 ff. de jurejur.*

§. XI.

In causis itaque, ubi juramentum in rem conveniri debet, accurata sane & ardua discretione conveniri debet, nec facile semper dijudicatu, an in rem jura

fit, etiamſi quandoque illud videatur. Ponamus, quendam e ſocietate cum aliquo tertio contraxiſſe, ſi tertius ſocio alterius deferente juravit ſocietatis nomine ab eo centum ſibi deberi, non ſtatim in rem juratum eſt, ut noceat reliquis ſociis, ſupponitur enim adhuc qualitas illa perſonalis, an ſecundum legem & formam ſocietatis debitum contraxerit, an non proprio, non ſocietatis nomine hic conſiderandus ſit, ut adeo hoc ſuppoſito reliqui ſocii in ſolidum non teneantur, v. *Felic. de ſociet. c. 30. n. 7. Gratian. Dec. 178. n. 11. Faſinac. tom. 2. Decif. Chriſt. Dec. 52. n. 3.* contra ſi ſocius ſe ſolviſſe juret debitum a tertio prætenſum, reliquos ſocios omnino liberat. Ceterum etiamſi contractus ſocietatis ratione durationis & continuationis ad heredes non tranſeat, attamen mediante juramento id effici poſſe, & qua ratione juſjurandum perpetuet ſocietatem, & ad heredes tranſmittat, variis & elegantibus rationibus tradit *Seraph. de Seraph. de privil. juram. priv. 57. per tot.* quam ſententiam tamen vix applicabilem exiſtimaverimus, niſi per modum confirmationis juramentum acceſſiſſe fuerit ſuppoſitum, v. *§. ſolvitur. 5. Inſt. de ſociet.* Etenim in contractibus confirmandis multum ſucceſſori & tertio juramento commodi & incommodi adferri poteſt, quod etiam in cauſis ultimarum voluntatum procedere deinceps videbimus. Sane contractum valde iniquum, quo mediante Eſau vendebat primogenituram, & inde resultantem prærogativam, vix ad heredes potuiſſe pervenire credimus, niſi juſjurandi religio acceſſiſſet, qua mediante inſtar cautelæ confirmationem ſibi fieri curabat

bat Jacobus *Genes. 25. in fin. v. Tiraquell. de jure
mogenit. Quest. 29.* Quare in antecessum regulam
mari posse putamus, quod effectus juramentum
cessibilis, quia ad heredes transmissibilis. Cæte
illud quoque generaliter de juramento contractus
adjecto notabile, quod moram operetur ipso
unde inferimus, heredem quoque pro moroso
beri posse ex juramento antecessoris, etiamsi inter
latio nulla præcesserit, quod inde colligimus, quod
juramentum pro interpellatione habetur, v. Dec.
*quod te. 5. ff. de reb. cred. Corset. in rub. de jurejur.
privileg. Cravet. Conf. 64. num. 2.* nec interpellat
opus est, ubi is, qui dare velle juravit, perp
conscientiæ interpellatione & animæ metu tur
debebat. At interpellabis, res conscientiæ sunt v
personales, & periculum animæ non transit ad
redes: respondemus, sufficere, quod semel meo
te juramento mora intercesserit, de qua cum
cessores certi sint, nullum est dubium, illos qu
tempore solvere debere.

§. XII.

In reliquis juramentis contractibus adjectis
juramentis confirmatoriis generaliter notandum
quod contractus non improbatum vel delinque
licet lædenti effectum ad heredes transferant, quod
alias servare obligati non fuissent, prout Dd. in
cap. cum contingat de jurejur. § cap. licet eod. tit.
Paul. Castrenf. *conf. 65. § 67.* est enim juramentum
cies quasi contractus, *per. l. depositi. §. 2. ff. de pe
eum qui; §. si mulier, ff. de jurejur. & tollit omnem*

ceptionem & remedia, quibus contractus etiam per successores rescindi potuisset. Cravett. *Conf. 114. n. 9.* Roland. a Valle *Conf. 59. n. 18.* At vero de his dicere nimis ultra instituti nostri metas excederet, proinde vulgare esset, & quosvis fere de hac re scriptores intuentibus obviam; nos saltem quædam singularia juramenti in rem adhuc notabimus, quorsum referimus, quod in popularibus actionibus juramentum ab uno exactum etiam adversus alios profit, ut nemo de populo amplius agere possit, si scil. bona fide & non per collusionem exactum sit, per dispositionem *l. 30. §. in popularibus ff. de jurejur.* cui addi potest, quod, cum actiones populares non dentur contra heredes, mediante tamen juramento id fieri possit, iuxta analogiam eorum, quæ supra diximus §. 6. Ita quoque de emphytevta notum est, quod non solvendo canonem non solum sibi, sed & successoribus præjudicet, puta in emphytevsi hereditaria, secus enim est, si non sit hereditaria, hoc est, si filio ex privilegio concedentis competat, & ita filio tanquam filio, non tanquam heredi concessa, v. Natta *Conf. 501. num. 15. it. Conf. 503. n. 3. §. 4.* Quando itaque Jcti statuunt, quod emphytevta, qui juravit statuto tempore canonem se soluturum, si non solvat, etiam ante triennium in civili, & ante biennium in ecclesiastica emphytevsi, hac plane privandus sit, v. Felin. in *C. querelam de jurejur.* non est dubium, quin illud juramentum in rem sit, & heredibus se communicet, & eodem modo emphytevsiis amittatur, unde etiam apparet, nec perjurium adeo personalissimum, sed ejus effectum quandoque ad tertium

transitorium esse. Ratione restitutionis mi-
quoque notabile, quod cum alias intuitu *l. 19.*
minoribus curiosa ratione agitetur inter Dd. qu-
do restituendus sit hæres minoris, vel quon-
quadriennium computandum, si minor juravit
omnia cessent, & simul ipsum beneficium resti-
nis, non enim in rem, hoc est, in contractum
tum juratum est, sed & quasi pro majorenn-
cum juramentum faciat ex minore majorem
communiter Dd. *in auth. sacram. pub. C. si adverf.*
& in *l. si quis major. C. de transact.*

§. XIII.

Illud valde singulare est, quod juramentum
retur specialem hypothecam, videlicet si jura
contractum me servare velle, idem est, ac si in
eventum, ubi contractum non servavero, rem
ciali hypothecæ objiciam, quod valde durum v-
posset, cum alias natura non servati contract-
interesse saltem actionem producat, quod pra-
do, qui ad factum se obligavit, regulariter libe-
hypotheca vero etiam tertio obest, tanquam
re, nihilominus communiter dicta sententia tra-
ita, si quis locavit fundum & juravit durante loca-
tempore, se contractui contravenire nolle, si t-
vendidit, emtor conductorem expellere neuti-
potest, ac si specialis hypotheca desuper conce-
cujus tamen mentio in contractu non facta.
Surd. *Dec. 225. num. 11.* Zoanet. *lib. 1. rer. quotia-*
cap. 23. in fin. Vasqu. *lib. 3. illustr. controvers. cap. 57.*
Setser. *de Juram. lib. 1. c. 25. n. 70.* cujus rei ratione
comparatione juramenti & hypothecæ specialis

rimus, posset enim obstare, quod juramentum non possit immutare naturam contractus, ut ex personali fiat realis: at respondetur, nec hypothecam id valere, sed & illam esse accessoriam saltem ad contractum principalem, v. Benckendorff. *ad Seraph. in addit. ad privil. 158. n. 6.* non obstante *l. 2. C. de luition. pign.* quippe quæ ad præscriptionem tantum restringenda, perinde igitur, ac hypotheca specialem consensum de re illa in specie obliganda prodit, ita quoque juramentum idem præstat in superiori casu, cujus decisionem etiam ad pactum protimiseos & reliquos contractus ceteris paribus extendi posse non dubitamus. In vltimis voluntatibus quoque juramentum tertio multum prodesse potest, quando scil. juramentum supplet defectum solemnitatum, & ita efficit, ut testes præsumantur specialiter rogati, Alciat. *in presumpt. regul. 3. presunt. 13. n. 4.* habetque vim clausulæ codicillaris per *l. cum pater 77. §. filius matrem 23. ff. de legat. 2.* ibi Bart. & fidei commissi, Bart. *ad l. 16. ff. de donat.* veluti si quis juret in testamento Titium non plus quam centum debere, quod plus debet tanquam fideicommissum ipsi relictum censebitur.

§. XIV.

Vltimo loco restat dicendum, an in omnibus juramenti speciebus in rem jurari possit, & quidem repetenda sunt ea, quæ ad naturam juramenti in rem quadrare in antecedentibus præmonuimus; cujus itaque juramenti species pro objecto saltem qualitatem personalem habet, illa huc non pertinet. Et hæc regula facile quoque comprehendit non tantum quæ juramenta pure & mere talia sunt, sed & quæ,

transitorium esse. Ratione restitutionis mi-
quoque notabile, quod cum alias intuitu *l. 19.
minoribus* curiosa ratione agitetur inter Dd. qu-
do restituendus sit hæres minoris, vel quon-
quadriennium computandum, si minor juravit
omnia cessent, & simul ipsum beneficium resti-
nis, non enim in rem, hoc est, in contractum
tum juratum est, sed & quasi pro majorem
cum juramentum faciat ex minore majorem
communiter Dd. *in auth. sacram. pub. C. si adverf.*
& in *l. si quis major. C. de transact.*

§. XIII.

Illud valde singulare est, quod juramentum
retur specialem hypothecam, videlicet si jura
contractum me servare velle, idem est, ac si in
eventum, ubi contractum non servavero, rem
ciali hypothecæ objiciam, quod valde durum v-
posset, cum alias natura non servati contract-
interesse saltem actionem producat, quod præ-
do, qui ad factum se obligavit, regulariter libe-
hypotheca vero etiam tertio obest, tanquam
re, nihilominus communiter dicta sententia tra-
ita, si quis locavit fundum & juravit durante loca-
tempore, se contractui contravenire nolle, si t-
vendidit, emtor conductorem expellere neuti-
potest, ac si specialis hypotheca desuper conce-
cujus tamen mentio in contractu non facta.
*Surd. Dec. 225. num. 11. Zoanet. lib. 1. rer. quotia-
cap. 23. in fin. Vasqu. lib. 3. illustr. controvers. cap. 57.
Setser. de Juram. lib. 1. c. 25. n. 70.* cujus rei ratione
comparatione juramenti & hypothecæ specialis

rimus, posset enim obstare, quod juramentum non possit immutare naturam contractus, ut ex personali fiat realis: at respondetur, nec hypothecam id valere, sed & illam esse accessoriam saltem ad contractum principalem, v. Benckendorff. *ad Seraph. in addit. ad privil. 158. n. 6.* non obstante *l. 2. C. de luition. pign.* quippe quæ ad præscriptionem tantum restringenda, perinde igitur, ac hypotheca specialem consensum de re illa in specie obliganda prodit, ita quoque juramentum idem præstat in superiori casu, cujus decisionem etiam ad pactum protimiseos & reliquos contractus ceteris paribus extendi posse non dubitamus. In ultimis voluntatibus quoque juramentum tertio multum prodesse potest, quando scil. juramentum supplet defectum solemnitatum, & ita efficit, ut testes præsumantur specialiter rogati, Alciat. *in presump. regul. 3. presump. 13. n. 4.* habetque vim clausulæ codicillaris per *l. cum pater 77. §. filius matrem 23. ff. de legat. 2.* ibi Bart. & fidei commissi, Bart. *ad l. 16. ff. de donat.* veluti si quis juret in testamento Titium non plus quam centum debere, quod plus debet tanquam fideicommissum ipsi relictum censebitur.

§. XIV.

Ultimo loco restat dicendum, an in omnibus juramenti speciebus in rem jurari possit, & quidem repetenda sunt ea, quæ ad naturam juramenti in rem quadrare in antecedentibus præmonuimus; cujus itaque juramenti species pro objecto saltem qualitatem personalem habet, illa huc non pertinet. Et hæc regula facile quoque comprehendit non tantum quæ juramenta pure & mere talia sunt, sed & quæ,

quæ, etsi in rem videantur, nihilominus latent
 quandam conditionem personalium includunt.
 Ita juramento purgatorio regulariter quilibet factum
 pro sua persona præsumptiones & suspiciones
 avertit, & ita si plures adsint gravati, illis eodem
 juramento non succurritur, nihilominus, si in
 rem juretur altero deferente, ut simul fundamentum
 præsumptionum contrariarum vel suspensionum
 tollatur, videlicet illam rem, de qua suspiciones
 sumptæ sunt, nunquam in rerum natura fuisse
 dubio reliquis omnibus gravatis juramentum præstat
 rit: & e contrario si vnus ex pluribus interve
 te reliquorum consensu se purgaturus est, & in
 gatione defecerit, reliquis nocebit, & omnes
 convictis habendi erunt, v. Setser. *de Juram.*
cap. 11. n. 49. Quoad juramentum vero in litem
 plures adsint, ardua res erit, est enim juramentum
 litem res æstimationis, æstimatio res judicii, at
 quot capita, tot judicia, quot corda, tot æstimationes
 ex affectibus quippe provenientes, id quod elegit
 sine pluribus docuit Excell. Dn. Thomafius in *L. 1.*
de Pretio Affectiois in res fungibiles non cadente cap. 3.
et seqq. præcipue, si supponamus, quandoque
 mentum in litem affectiois, quandoque verum
 locum habere. At vero monendum nobis hoc
 statim ab initio est, nos illam differentiam in
 æstimandis ex rationibus dicendis plane non agere
 re, omne enim in litem juramentum rei æstimati
 rium affectiois est, & ex affectioe determinatur
 est in præstando interesse, age videamus, an
 sententia stare possit. Equidem regerent Dd.

munitur: in juramento in litem veritatis tanti lis saltem æstimatur, quanti revera valuit, nos vero quærimus, quid hoc sibi vult? respondent, secundum communem valorem, at vero nos nec hæc comprehendimus nisi tanquam petitionem principii: quis enim determinabit illum valorem? non judex, nam si hic rem æstimare vel valorem determinare aliter possit, juramentum in litem veritatis juxta itidem communem opinionem plane non habet locum, vid. *L. 3. l. 4. §. f. ff. de in litem jurando*, ergo æstimationi jurantis res unice committenda, quam sua natura esse rem judicii & affectionis præoccupavimus, qualis tamdiu manet, quamdiu judex æstimationem determinare & ita æstimantis affectionem vel affectum compescere nequit, & quando illud potest, iterum juramentum in litem veritatis non habet locum, ergo est ens rationis, nisi dicamus, illud, quod ex affectu in causa propria æstimatur, præsumendum & fingendum esse, ac si verum pretium esset, ratione juramenti itaque in rem quoad juramentum affectionis, notandum, quod illud hic non facile intervenire, hoc est tertio prodesse vel nocere possit, cum correi & focii & litis consortes omnes hodie pro parte rei divisa considerari possint, nisi forte ratione ejusdem mercaturæ focii sint. v. Perez. *ad tit. de duobus reis n. 17.* Carpz. *P. 2. c. 17. d. 12. §. 15.*

§. XV.

Denique in suppletorio quoque juramento, si plures adsint, unus in rem jurare potest, ubi tamen ad illum potius respiciendum, de cujus vitæ integritate magis constat; plura vero de hac juramenti spe-

cie occurrent ex sequenti facti specie, quam
 tius consideremus, nimiam occasionem nobis
 buit Clarissimus & Consultifs. D. GEORG. GE
 illam proponendo in tractatu *de cautel. Jurament.*
& seqq. Est vero causa appellationis Dom
 rum de Marschalch contra den Königl. Preuß. S
 sten Hn. Hans Adam von Ende, quam ex ipsis
 refert, quæ cum & nos ad manus habeamus, vi
 dum, qua fide ac discretione relationem perfec
 quo factò tertium ad judicandum enixe invita
 Ut vero brevitati studeamus, factum est tale: D
 nus de Wutenau in feudo Saxonico Schnadiz si
 tanee investitum sibi assumsit extraneum quer
 Dominum de Marschalch, multis tamen conc
 nibus præscriptis & expressis in speciali pacto
 versu feudali, quarum huc pertinet illa, quod D
 Wutenau omnem liberrimam dispositionem sibi
 servavit, etiam sine simultanee investiti de Marsch
 consensu vendendi feudum, dandis tamen in l
 eventum mille imperialibus, postea vendito fe
 Schnadiz, non mille imperiales sed eorum loco a
 simultaneam investituram in feudo Anhaltino
 num itidem a Dn. de Wutenau & pecunia qui
 Schnadizensi acquisitum accepit, quæstio est: an
 sub iisdem conditionibus, præcipue cum in pact
 Schnadiz Dn. de Marschalch in eum eventum, ubi
 dum finita masculina progenie de Wutenau, ad se
 veniret, tredecim mille imperiales heredibus de
 tenau allodialibus se soluturum promittere debu
 ut sane ridiculum sit, in feudo surrogato Trinum,
 bus de Wutenau neglectis, Domino de Marsch
 si

simultaneam investituram sine his effective repetitis & ad feudum Trinum transeuntibus acquisitam intelligi debere; at hæc ne quidem sufficiunt, ipse Dn. de Marschalch deinceps subscripta obligatione super Trinum tanquam simultanee investitus non tantum expressam mentionem reversus & pacti feudalis fecit, sed & conditionis pecuniæ a se aliquando exsolvendæ heredibus de Wutenau allodialibus, in eventum accepti feudi Trinum, proinde elaborata quædam facti species adest, a justitiario Dni de Wutenau, filio, qui adhuc vivit & desuper juravit, in calamum dictitata, qua mediante probatum, quod illo tempore, cum uterque de Wutenau & de Marschalch adhuc viveret, jam expressa mentio inter illos facta de surrogatione a Schnadis ad Trinum, orta tum temporis lite, an non Dn. de Wutenau, qui sæpe dictos mille imperiales solvere volebat, satisfaciat domino de Marschalch, per acquisitionem alterius simultaneæ investituræ Trinum. His igitur circumstantiis in foro sat agitatis, sententia pronuntiata est, concepta a Dnn. Marpurgensibus, qui non potuerunt non dominum Tribunal von Ende, tanquam possessorem feudi Trinum, contra quem filii dicti domini de Marschalch actionem feudi revocatoriam instituerant, eo quod pactum patris præstare necesse habeant, plane absolvere, quæ sententia publicata cum omnibus circumstantiis, quas adduximus probatis & documentis adhibitis videre est in deductione quadam publicata, cui titulus: Actenmäßige deductio juris & facti &c. in causa des Königl. Preußl. Obristen Herrn Hans Adam von Ende Beflagten und Appellaten contra die Herren Gebrüde-

brüdere die Marschalle von Bieberstein Klä
und Appellanten &c. At vero post illam sentent
& in leutationis instantia pronunciarunt Dni W
tebergenfes, & antequam absolverent reum, ne
qua subtilitate juramentum suppletorium defici
runt super quadam circumstantia, scil. quod reve
ille de Schnaditz Saxonico feudo, in curia feudali
haltina, ubi de Trinum lis agitata, ante litem mo
reperitus fuerit, utpote quam circumstantiam in re
batione præsumtionis loco obiter allegaverat Dn.
Ende.

§. XVI.

De hoc vero juramento suppletorio inter o
sultissimum Virum & nos potissima erit quæstio, &
reliqua ad nos in præsentem non pertinent; ita enim
format controversiam, quod scil. non possit jura
supplementum de credulitate a reo, cum ne quic
de veritate valeat, ubi actor plene probavit. A
quam itaque ad hæc respondeamus, primo loco vi
dum, an in facto res ita se habeat, atque consultissi
vir adduxit, ita enim *pag. 549. n. 272.* in duo disti
capita ipse dividit juramentum a Dnis Witteber
sibus postulatum, & utrumque de credulitate esse
miter asserit, in verbis: Und zwar, daß er so
glaube und davor halte, daß (1) der Schnad
sche Lehns-Vergleich zur Zeit, da der Dom
von Marschalch die Mitbelehnenschaft am Ri
Gut Trinum erhalten, in das Fürstliche Leh
Archiv zu Cöthen wäre geleyet, und er also a
(2) glaube und davor halte, daß der Vergl
damahls wäre wieder erneuert worden;

fane terribili facti immutationi non possumus meliori via obviam ire, quam ut ipsa verba sententiæ Wittebergensis, quatenus huc pertinent, expressa in medium producamus, quæ vero ita se habent: Im übrigen aber, und was Klägere anlanget, verbleibet es angeregter, ingleichen, wann Beflagtens Principal zuserst nach vorhergehender scharfen Verwarnung für der schweren Strafe des Meineydes, eydlich erhalten, und, daß der, zwischen Ludwig von Wuthenau, und George Job Marschalln von Biberstein, wegen des Guts Schnaditz aufgerichtete Lehns-Vergleich, unterm dato den 6ten Maji Anno 1658. vor angestellten Proceß in dem Fürstlich Anhaltischen Archiv zu Cöthen, in Originali verwahrlich zu befinden gewesen, demnach er glaube und gewiß dafür halte, daß angezogener Lehns-Vergleich von ermeldten Pacilcenten ebenmäßig auf das nachhero erkaußte Gut Trinum erstreckt worden, in Supplementum geschworen, Klägers und Mit-Klägers Leuterungen ungeachtet, bey dem, den 6. Septembr. des abgewichenen 1701. Jahres eröffneten Urtheil billig, jedoch wegen Beflagtens mit diesen Erklärungen, daß so dann dessen Principal von angestellter Klage zu entbinden und loßzuzehlen, hingegen nur zwey fünff Theil von denen erkandten 700. Thlrn. Klägers Principalen zu erstatten schuldig, von Rechtswegen. Jam quæso & iterum quæso judicet omnis cordatus, an utrumque juramenti caput sit credulitatis, an non primum expresse de veritate agat, atque adeo cum sane

maximus controversiæ status hoc loco in eo fundatur an pactum Schnadizense in curia Anhaltina fuerit verum, & quidem ante litem motam, quod ita minus rite mutavit Dn. Autor, de quo casu agitur, non est nisi unum caput juramenti; judicet iterum quisque si fundamentum causæ in juramento aliquo credulitas posita sit, illo enim facto probato, juramentum credulitatis de extensione pacti & surrogatione parum rem faciet, sed hæc credere tum judicis est, qui non incredulus esset, si non illo probato hæc facile crederet. Et sine dubio Dn. von Ende cum feudum Dno. de Wutenau emeret, hoc pactum a patre de feudis de Marschalch celebratum in Curia feodali sibi monstrari curavit, ut de veritate jurare approposuerit, post semiplenam hujus puncti factam probationem, quam ex suppletorio supponimus. Ad hæc adeo tantum abest, totam causam esse juramento credulitatis decidendam, ut potius nos addamus, illud juramentum nec quicquam ad rem facere, cum illi facti Dni. Marpurgenses in prima sententia & rationibus decidendi ne quidem mentionem fecerint, sed ad alia & liquida documenta sententiam potius conceptam accedit nunc ex post facto, quod dominus tribus von Ende acceptum illud juramentum beata mensura suppleverit, mors enim pro juramento est, de qua varios textus & Dd. alleg. vid. apud Setser. *de j. lib. 5. cap. 4. num. 26.* Quare fatius fuisset ea omitti quæ in *seq. p. 576.* de collusionem & suspitionem per adduxit Consultissimus Dn. Autor, durum enim est, ex nuntii cujusdam vilis hominis enuntiatio illustri Regiminis personas illustremque virum c

tionis arguere, & si forte de vitata vel vitanda suspitione perjurii ipsi sermo fuisset necessarius, potuisset adducere ex actis, quod cum acta Marpurgum essent translata, Dn. von Ende sollemnissime protestatus fuerit, cum fama ferret publica, & acta & dominum de Marschalch Marpurgi esse, quod sententia nihilominus pro Dn. von Ende lata, quæ sane Marpurgensis erat, & Dn. de Marschalch omnino etiam ibi adfuerat, quod denique Marpurgo Wezlariam venerit, ibi quæ inter eum & procuratorum quendam circa collusionis materiam, prout acta volunt, agitata sint, humaniores erimus non allegando, quod his omnibus non obstantibus dominus principalis ejus rite & optime ad juramentum prætensa via admittendus fuerit. Hæc circa factum & qualitates personarum monuisse sufficiat, breviter saltem, ne diutius in parergo commoremur, concludendo addimus, quoad punctum juris, quod actore licet plenissime probante, reus semiplene saltem probans nihilominus ad juramentum suppletorium admitti possit, nisi omnem rei semiplenam probationem rejicere sententia sit, quid enim probatio actionis conferre potest ad probationem exceptionis, circa quam probandam de actione plane nulla quæstio est, sed tantum, an non exceptione actio elisa sit, loquimur autem de exceptione actioni directo contraria v. g. solutionis vel pacti specialis, qualis in nostro casu adest, negamus deinceps juramentum credulitatis in suppletorio plane non habere locum, quod thetice negandum *per vulgata*: hypothetice enim distinguimus quoque inter juramentum pro fundamento causæ & pto-

pro præsumptione & circumstantia quadam saltem
 habitum, denique addimus, si plures adsint litis
 sortes, unus jurando in supplementum reliquæ
 prodest, puta si in rem juraverit.

F I N I S.

COROLLARIA.

I.

Provocatus homicida non est fici
 ideoque non tenetur L. Cornelia.

II.

Datur moderamen deculpatæ tutæ
 quæ tametsi ratione defendentis putatur
 saltem fit, ad minimum tamen amovere
 est dolum ab homicidio, pœnam ordo
 riam a culposo.

III.

Periculosum est, dolum præsumere
 factio illicito, tale enim nullum est, nisi
 propter dolum vel propter culpam, illic
 vero ex dolo, non est dolus præsumtu
 verus, ex culpa, neutrum, nisi omnem
 & culpæ differentiam removere
 sententia sit.

